

1213
A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z Nr

1. Obiekt

166

ZESPÓŁ PAŁACOWO – PARKOWY

2. Czas powstania

1743, 1778, 1790,
1924-27, 1936

3. Miejscowość

DĘBLIN

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres 08-521 Dęblin, ul. Dywizjonu 303 8, 10, 12
ul. Florera 1, 5, 7, 9, 11, 13

nr hipoteczny
działki 4080/14, 4080/28, 4080/31, 4080/32

5. Przynależność administracyjna

województwo lubelskie

gmina Dęblin

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Sieło Iwanowskie (Iwanowskoje Sieło)
1840-1915

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo lubelskie

powiat Ryki

8. Właściciel i jego adres Skarb Państwa

zarządcy:

Szefostwo Służby Lotniskowej DWLOP, 00-920 Warszawa,
Nowowiejska 28a, Wojskowa Agencja Mieszkaniowa
Oddział Terenowy Dęblin, 08-521 Dęblin, Os. Lotnisko 302

9. Użytkownik i jego adres

WSOSP, JW3823, JW3113, 08-521 Dęblin
lokatorzy: 08-521 Dęblin,
ul. Florera 1, 5, 7, 9, 11, 13

10. Rejestr zabytków

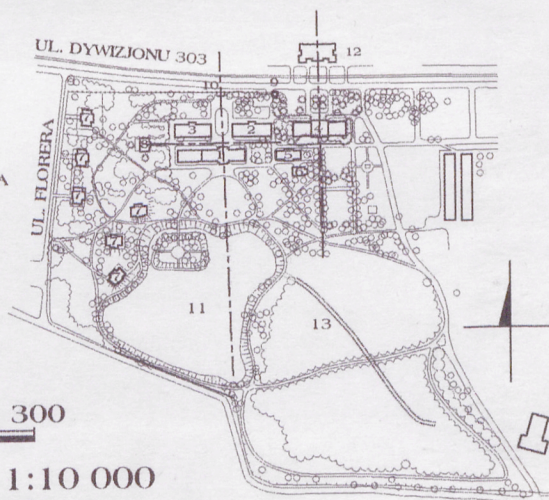
Nr A/960 data 1988.04.12

LEGENDA

- 1 PAŁAC
- 2 OFICyna I
- 3 OFICyna II
- 4 KOMENDA SZKOŁY
LOTNICZEJ
- 5 D. OFICyna KUCHENNA
- 6 D. DOM OGRODNIKA
- 7 WILLE
- 8 WILLA KOMENDANTA
SZKOŁY LOTNICZEJ
- 9 KORDEGARDA
- 10 OGRODZENIE
- 11 STAW Z WYSPĄ
- 12 BUDYNEK PORTU
LOTNICZEGO
- 13 ŁĘG OLCHOWY

0 100 200 300

SYTUACJA 1:10 000

Sytuacja: Zespół pałacowo-parkowy jest położony na wschód od ujścia Wieprza do Wisły, w granicach terenów wojskowych znajdujących się w południowej części Dęblina, między dawną drogą do Bobrownik, obecnie prowadzącą na lotnisko, a drogą z Dęblina do wsi Masów. Teren jest ogrodzony z trzech stron, od wschodu łączy się z osiedlem mieszkaniowym. Głównym elementem założenia jest pałac zwrócony frontem na północ, poprzedzony dwiema równoległymi do niego oficynami rozdzielonymi gazonem, tworzący najważniejszą oś kompozycyjną zespołu z salonem ogrodowym i stawem z wyspą, położonymi w południowej części parku. W zachodniej części zespołu, przy drodze biegnącej z północy na południe i nad stawem, znajduje się sześć willi oficerskich, a na końcu alejki między pałacem i oficynami willa Komendanta Szkoły Lotniczej.

Północną granicę zespołu wyznacza ogrodzenie z murowanych słupów z bramą główną na głównej osi założenia i boczną bramą przy kordegardzie, usytuowanej przy drodze, na północny wschód od pałacu. We wschodniej części parku, na wysokości pałacu usytuowana jest dawna oficyna kuchenna, na południe od niej dawny dom ogrodnika. Na wschód od tych budynków, na terenie dawnego sadu, znajduje się cofnięty od drogi budynek Komendy Szkoły Lotniczej, który tworzy z położonym naprzeciwko budynkiem portu lotniczego drugą oś kompozycyjną zespołu.

Budynki otacza park złożony z ok. 1500 drzew 46 gatunków, z obiektami okazowymi, pomnikowymi i rzadkimi gatunkami egzotycznymi (gładecja trójcierniowa, korkowiec amurski, lipa amerykańska, jodła balsamiczna), oraz z wieloma odmianami i formami gatunków iglastych (żywotniki, cyprysiki, cisy, świerki, jodły, jałowce). Większość drzewostanu stanowi lipa drobnolistna, topola szara, jesion wyniosły, a na łęgu, w części południowo-wschodniej założenia, olsza czarna. Między budynkami i skupinami zieleni poprowadzone są asfaltowe alejki.

Zespół pałacowo-parkowy był centralną częścią dawnych wielkich dóbr królewskich, już od XIV w. nadawanych osobom szczególnie zasłużonym dla kraju. W XV wieku należały one do Tarnowskich, a następnie do Tarłów i Mniszchów. W 1676 roku właścicielem dóbr został Adam Kotowski, stolnik wyszogórski, a po jego bezpotomnej śmierci w 1683 Jan Wielopolski, kanclerz wielki koronny, który zwrócił je skarbowi Królestwa. W roku 1726 król August II nadał dobra dęblińskie Józefowi Wandalinowi Mniszchowi, kasztelanowi krakowskiemu, który w roku 1743 na niewielkim wzniesieniu nad stawem, zapewne w pobliżu wcześniejszego dworu, wznosił piętrowy pałac według projektu Antoniego Fontany lub jego syna, Jakuba, prawdopodobnie w stylu saskiego rokoka. Wokół pałacu założono ogród. Po śmierci Józefa Wandalina dobra dęblińskie objął jego młodszy syn, Jan Karol, później majątkiem zarządzała wdowa po nim, Katarzyna z Zamojskich, a następnie ich najstarszy syn, Michał Jerzy, marszałek wielki koronny. Na wschód pałacu wybudowano wówczas liczne budynki gospodarcze (kordegardę, oficynę kuchenną, nieistniejące stajnie, wozownię i altanę). W roku 1778 pałac przebudowano według projektu Dominika Merliniego, w stylu klasycystycznym.

(cd na wkladce nr 1)

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa 22 ha w tym wody 3,5 ha	16. Przeznaczenie pierwotne rezydencjonalne	17. Użytkowanie obecne kulturalne, mieszkalne, administracyjne
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja 1965 – z powodu złego stanu technicznego rozebrano „świątynię wspomnień” na wyspie 1968-70 – rewaloryzacja parku według projektu prof. Longina Majdeckiego (SGGW w Warszawie) 1978 – malowanie ogrodzenia 1984 – zgoda WKZ na lokalizację w parku budynku dwukondygnacyjnego 1987 – wyasfaltowanie alejek, oświetlenie parku, remont ogrodzenia, zgoda WKZ na lokalizację budynku agregatorni 1988 – 2001 bieżąca konserwacja drzewostanu, cięcia sanitarne 1990 – zezwolenie na realizację kanału sieci ciepłej 1994 – 1995 leczenie i konserwacja drzewostanu w oparciu o projekty inż. Ireny Choroszyńskiej (Lubelska Fundacja Ochrony Środowiska Naturalnego) Remonty budynków w kartach obiektów.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Park: w znacznej części zachował walory parku angielskiego z końca XVII wieku (oprócz powiązania widokowego z krajobrazem). Drzewostan w stanie dobrym. Staw: zarośnięty rzęsą, do oczyszczenia Mostek na wyspę: stan zły Stan budynków w kartach obiektów.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Stała konserwacja i leczenie drzewostanu Remont mostu i schodów z tarasami na wyspie, wymiana okładzin murków na piaskowiec (gazony, trawniki, tarasy na wyspie) Przywrócenie elementów architektury ogrodowej (altana na wyspie, kompas, słupki z łańcuchem)	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

22. Biblioteka

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, T. X, z. 21, Warszawa 1967
M. Kseniak, Parki i ogrody dworskie w województwie lubelskim. Lublin 1983
M. Kseniak, L. Gralewski, Ewidencja zespołu pałacowo-parkowego w Dęblinie, Lublin 1987, mps. WO SOZ w Lublinie
G. Michalska, Dęblin woj. Lubelskie, Lublin 1984, mps. WO SOZ w Lublinie
Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich pod red. F. Sulimierskiego, T. II, Warszawa 1881
B. Wiak, Zespół pałacowo-parkowy w Dęblinie, Lublin 1991, praca magisterska, mps. Archiwum UMCS w Lublinie

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Z. Vogel, Widok pałacu w Dęblinie, 1796, akwarela, Gabinet Rycin, Muzeum Narodowe w Warszawie

25. Opracował

tekst

Ewa Pujszo 08. 2002

imię, nazwisko, data, podpis

Pujszo

plany, rysunki

Ewa Pujszo 08. 2002

imię, nazwisko, data, podpis

Pujszo

zdjęcia fotogr.

Ewa Pujszo 08. 2002

imię, nazwisko, data, podpis

Pujszo

miejsce przechowywania negatywów

WO SOZ w Lublinie

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

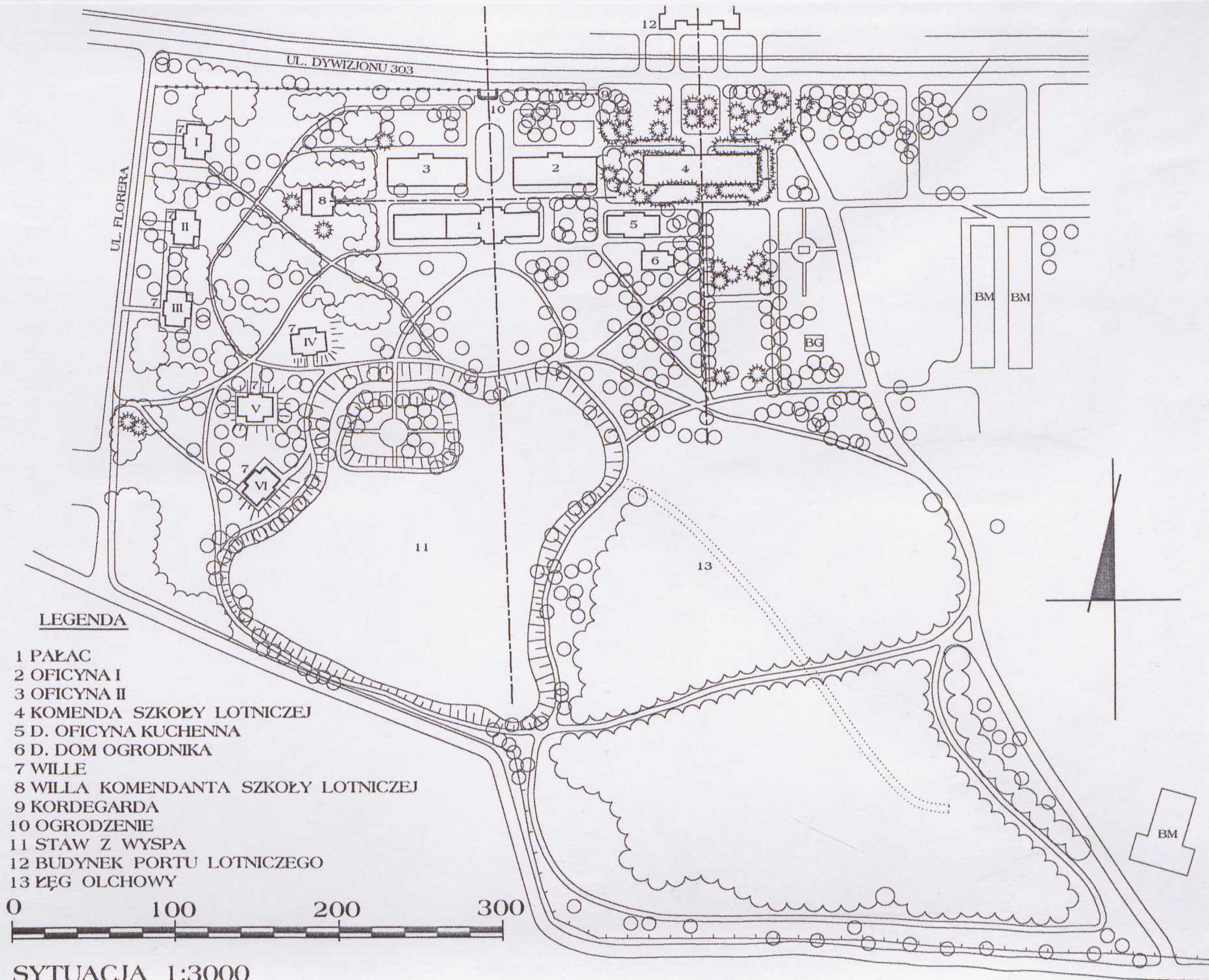
wkładka nr 1, 2, 3, 4

1. Miejscowość.....	DEBLIN.....	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina.....	Dęblin.....	ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY	TEKST, SYTUACJA 1: 3 000
3. Województwo.....	lubelskie.....		

cd 12. W latach 1779-81 wokół pałacu założono park w stylu angielskim według projektu Jana Chrystiana Schucha. Była to klasycystyczna kompozycja widokowa, harmonijnie wiążąca architekturę z otoczeniem. Na wyspie, połączonej z lądem mostkiem, wzniesiono „świątynię wspomnień” według projektu Dominika Merliniego, wzorowaną na grobie Cecylii Metelli, w parku ustawiono posagi i pawilony, między skupinami drzew i krzewów poprowadzono alejki spacerowe. W 1790 park został przekształcony w bardziej naturalistycznym stylu „beautiful” według projektu Dionizego Miklera (Mac Claire’a), który powiązał ramowane kulisami zieleni wnętrza parkowe z rozległym krajobrazem nadrzecznym oraz wprowadził duże powierzchnie trawników łączone z naturalnymi obszarami wierzbowo-olchowych łągów, w których wycięto dukty widokowe. W roku 1818 dobra dęblińska otrzymała w posagu córka Michała Jerzego i Urszuli Mniszchów, Paulina, żona księcia Antoniego Jabłonowskiego, szambelana cesarskiego, który w 1825 został skazany na katorgę za udział w spisku dekabrystów. W roku 1836 Paulina Jabłonowska sprzedała opuszczony przez 10 lat majątek Skarbowi Państwa Królestwa Polskiego, prawdopodobnie na rozkaz cara Mikołaja I. Na teren zespołu wjeżdżano wówczas boczną bramą przy kordegardzie, podjazd znajdował się od strony stawu, do pałacu wchodziło przez portyk południowy, przed wejściem, na gazonie ograniczonym łańcuchem na ośmiu słupkach, stał kamienny kompas ogrodzony łańcuchem na czterech kamiennych słupkach. W roku 1840 car nadał dobra dęblińskie, jako Sieło Iwanowskie, swemu namiestnikowi, Iwanowi Paskiewiczowi, który przebudował wnętrze pałacu usuwając przy tym herby poprzednich właścicieli. W parku pojawiły się liczne nowe nasadzenia roślinami z ogrodów cesarskich w Łazienkach i ogrodu botanicznego. Po śmierci Paskiewicz i jego żona, Irena, zostali pochowani w dawnej „świątyni wspomnień” na wyspie przekształconej w prawosławną kaplicę – mauzoleum, gdzie spoczywali do roku 1890, gdy trumny ze szczątkami przewieziono do Homla. Dobra odziedziczył syn Paskiewiczza, Teodor. W roku 1868 dobra dęblińskie weszły w skład Majoratu Ksiąząt Warszawskich Hrabów Paskiewiczów Erywańskich. Od 1882 pod nieobecność właściciela zarządzał nimi komendant twierdzy Iwanogród. W czasie I wojny światowej majątek uległ zniszczeniu, pałac i park zostały spalone w roku 1915. W 1919 roku dobra na mocy ustawy przejęciu nadań carskich stał się własnością Skarbu Państwa II Rzeczypospolitej i wkrótce część majątku przeznaczono na siedzibę Francuskiej Szkoły Pilotów. Od 1920 zespół gruntownie przebudowywano, wycięto aleję biegnącą od pałacu w kierunku północnym i zniwelowano teren na północ od drogi pod budowę lotniska. W pobliżu pałacu wybudowano dom ogrodnika, w parku pojawiły się nowe nasadzenia uzupełniające ubytki, według projekt zagospodarowania parku autorstwa planisty ogrodowego Franciszka Szaniora. W latach 1923-27 pałac, kordegarda i oficyna kuchenna zostały odbudowane i zaadaptowane według projektu architekta Antoniego Dygata. Na północ od pałacu wzniesiono dwie równoległe do niego oficyny z mieszkaniami dla oficerów – studentów, w zachodniej części parku wybudowano wille dla oficerów-wykładowców i Komendanta Szkoły. W 1927, po reformie szkolnictwa wojskowego, do zespołu przeniesiono z Grudziądza Oficerską Szkołę Lotniczą. W 1936 roku na wschód od pałacu, na terenie dawnego sadu, naprzeciwko wybudowanego w 1926 portu lotniczego wzniesiono budynek Komendy Szkoły Lotniczej, tworząc drugą oś kompozycyjną założenia. W czasie II wojny światowej zespół został zniszczony. Ocalał budynek Komendy i wille. Po wojnie zespół odbudowano, przez kilka lat w pałacu mieściła się Oficerska Szkoła Lotnicza, zanim przeniesiono ją do nowego budynku. We wschodniej części zespołu wybudowano osiedle mieszkaniowe, a kaplicę na wyspie rozebrano z powodu złego stanu technicznego. Obecnie zespół znajduje się w granicach terenów wojskowych. W pałacu mieści się ośrodek kulturalno-oświatowy z restauracją, a w oficynach hotel garnizonowy. Budynek Komendy Szkoły Lotniczej i wille zachowały pierwotną funkcję, kordegarda i domek ogrodnika są użytkowane jako magazyny podręczne.

Wkładkę założył: Ewa Pujszo, 08.2002 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WO SOZ w Lublinie

1. Miejscowość.....**DĘBLIN**.....
2. Gmina.....**Dęblin**.....
3. Województwo.....**lubelskie**.....

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)

ZESPÓŁ PAŁACOWO - PARKOWY

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

FOTOGRAFIE

Widok pałacu od strony stawu

Widok stawu od strony pałacu

Wkładkę założył:.....**Ewa Pujszo, 08.2002 r.**.....
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:.....**WO SOZ w Lublinie**.....

Most i wyspa

Willa VI nad stawem

Wille V i IV w parku

Wille III, II i I przy zachodniej granicy zespołu

1. Miejscowość..... **DĘBLIN**
 2. Gmina..... **Dęblin**
 3. Województwo..... **lubelskie**

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
ZESPÓŁ PAŁACOWO - PARKOWY

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
FOTOGRAFIE

Aleja między pałacem i oficyną II
w kierunku willi Komendanta Szkoły Lotniczej

Willi Komendanta
Szkoły Lotniczej

Kordegarda

Wkładkę założył:..... **Ewa Pujszo, 08.2002 r.**
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:..... **WO SOZ w Lublinie**

Oficyna pałacowa I

Budynek Komendy Szkoły Lotniczej

Dawny dom ogrodnika

Dawna oficyna kuchenna

1. Miejscowość.....	DEBLIN	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina	Dęblin	ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY	OGRODZENIE
3. Województwo	lubelskie		TEKST, RZUTY, FOTOGRAFIE

Historia: ogrodzenie z 1 połowy XIX wieku, brama główna przebudowana około 1927 roku, według projektu A.Króla.

Sytuacja: wzdłuż północnej granicy zespołu pałacowo-parkowego, od skrzyżowania ulic przy kortach tenisowych do kordegardy, z bramą główną na głównej osi kompozycyjnej założenia i bramą boczną przy kordegardzie.

Materiał i konstrukcja:

Fundamenty: murowane z cegły ceramicznej

Podmurówka i słupki: murowane z cegły ceramicznej, otynkowane, czapki betonowe

Bramy: murowane z cegły ceramicznej, czapki betonowe

Wypełnienie (przesła, skrzydła bram, furtki): stalowa konstrukcja wypełniona prętami i ozdobnymi elementami odlewanyymi z żeliwa, stalowe

Rzut: brama główna cofnięta od ulicy, z przejazdem na osi między słupami o przekroju prostokątnym. Po obu stronach przejazdu od północy prostopadłe mury z fasetami, w których umieszczone są furtki. Brama jest ujęta odcinkami pełnego, murowanego ogrodzenia na rzucie litery L zwieńczonego kulami, do muru dostawione betonowe ławy.

Brama boczna złożona jest z dwóch słupów o przekroju kwadratowym, wschodni słup jest częściowo wtopiony w ścianę kordegardy.

Słupki ogrodzenia mają przekrój kwadratowy, są ustawione na wysokiej podmurówce. W pobliżu bramy bocznej linia ogrodzenia jest przesunięta o jedno przesło w głąb parku.

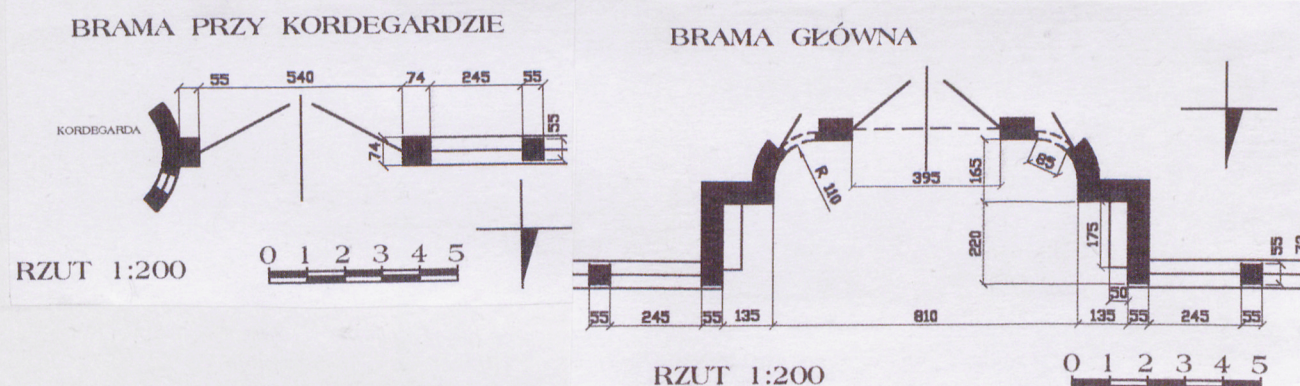
Elewacje: Brama główna tynkowana, na niskim cokole, zwieńczona płaskimi, nieznacznie wystającymi czapkami. Na osi bramy słupy zwieńczone ażurowymi latarniami, połączone stalowymi nadprożem z datą „1927” i umieszczonym nad nim symbolem polskich sił powietrznych. Ściany z furtkami niższe od słupów, powierzchnia nadproży furtek nieznacznie cofnięta od lica ścian i słupów. Skrzydła bramy głównej i furtki prostokątne, u dołu pełne, bordiura i pas dzielący skrzydła z motywem fali, pręty o przekroju okrągłym na dole połączone parami, ozdobione palmetami, u góry u góry każdy pręt zakończony małymi palmetami. Ściany pełnego ogrodzenia na wyższym cokole, z nieregularnymi płycinami w grubości tynku, zakończone wystającymi wielospadowymi czapkami o profilowanym brzegu i zwieńczone kulami w miejscu skrętu i na skraju. Do ścian prostopadłych do bramy dostawione ławy z piaskowca. Słupki ogrodzenia ustawione na podmurówce, z niskimi cokołami, zakończone czterospadowymi czapkami o profilowanym brzegu. Przesła ogrodzenia podzielone na połowy słupkiem o przekroju kwadratowym, wypełnienie z prętów żeliwnych o przekroju okrągłym, u dołu połączonych parami i ozdobionych palmetami, wpuszczonych w czapkę podmurówki, u góry każdy pręt zakończony małymi palmetami. Powyżej poziomu pasu bordiury z motywem fali.

Skrzydła bramy przy kordegardzie i nowsze wypełnienia przesł z kształtowników stalowych, o formach nawiązujących do zachowanych elementów zabytkowych

Remonty: w roku 1978 i 1987 - malowanie ogrodzenia

Stan: dobry

Najpilniejsze postulaty konserwatorskie: oczyszczenie z nawarstwień farby i naprawa elementów profilowanych, zmiana kształtu latarni wieńczących bramę.

Wkładkę złożył: **Ewa Pujso, 08.2002 r.**
(imię, nazwisko, data)

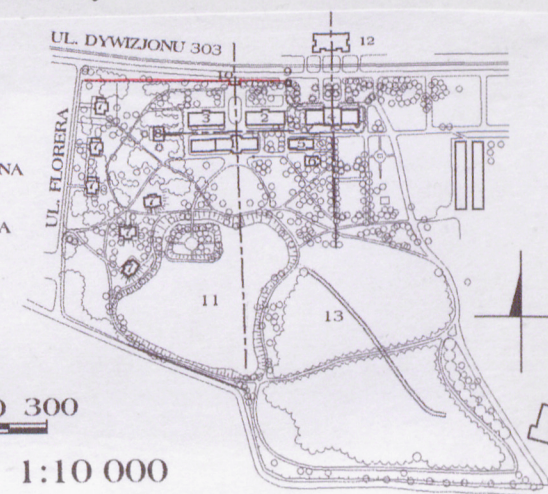
Miejsce przechowywania negatywów: **WO SOZ w Lublinie**

LEGENDA

- 1 PAŁAC
- 2 OFICyna I
- 3 OFICyna II
- 4 KOMENDA SZKOŁY LOTNICZEJ
- 5 D. OFICyna KUCHENNA
- 6 D. DOM OGRODNIKA
- 7 WILLE
- 8 WILLE KOMENDANTA SZKOŁY LOTNICZEJ
- 9 KORDEGARDA
- 10 OGRODZENIE
- 11 STAW Z WYSPĄ
- 12 BUDYNEK PORTU LOTNICZEGO
- 13 ŻEG OLCHOWY

0 100 200 300

SYTUACJA 1:10 000

Brama główna

Brama boczna

Przęsło w miejscu uskoku w linii ogrodzenia

Współczesne ogrodzenie z siatki stalowej przy zachodniej granicy zespołu pałacowo-parkowego